OBSAH

Július Pašteka: Vstup do III. zväzku 5

ROZHOVORY

Pár otázok autorovi 9
Rozhovor so spisovateľom Ivanom Stodolom 10
Mimochodom 11
Ivan Stodola: Prečo píšem pre divadlo? 12
O prvotinách, premiérach a divadelnej sláve 14
Plače či neplače jubilant? 16
Keď jubilant neplače 18
Pár slov s jubilantom 20
Čaj u pána Stodolu 22
Hodiny nemerajú vždy čas 24
Na návšteve národného umelca Ivana Stodolu 26
Hovoríme s národným umelcom Ivanom Stodolom 28
Na posiedke s Ivanom Stodolom: jeho láska – divadlo 32
Monológ národného umelca Ivana Stodolu 34
Človek v kresle života: Ivan Stodola 36
Dialóg s jubilujúcim Ivanom Stodolom 40
Súčasníci – pamätníci spomínajú: 1918 – 1968 50
Nezverejnený rozhovor 51
Na slovíčko s majstrom Stodolom 55
Na začiatky dramatickej tvorby si spomína národný umelec I. Stodola 57
Slovo o súčasnej slovenskej dráme 59
Tridsať minút s Ivanom Stodolom 61
Ja a SND 70
U nestora slovenských spisovateľov 72
Rozhovor s národným umelcom doc. MUDr. Ivanom Stodolom 74

ČINOHRY

Jožko Púčik a jeho kariéra 87
Bačova žena 143
Čaj u pána senátora 179
Náš pán minister 227
Cigánča 275
Kráľ Svätopluk 327
Keď jubilant plače 365
Komédia 423
Jej prvý ples 481

Bankinghouse Khuvich and Comp. 525
Belasý encián 585
V našej tichej horárni... 635
Zahučali hory 687

DODATKY K SÚBORNÉMU DRAMATICKÉMU DIELU I. A II.

Dramatické texty
Stredobačovská strana 735
Príčina smrti – telefón 737
Kvílenie 740
S kocúrom 743
S pravdou von a či luhať? 751

Divadelné referáty
České divadlo v Mikuláši I 757
České divadlo v Mikuláši II 759
České divadlo v Mikuláši III 761
České divadlo v Mikuláši IV 762
České divadlo v Mikuláši V 764
Prvé divadelné predstavenie na novom javisku v gymnáziu 765
Českí úradníci hrajú divadlo v Mikuláši 766
Mikulášska divadelná mládež 767
Mikulášsky divadelný krúžok 768
Detské židovské divadlo v Mikuláši 769

Predpremiérové príhovory
Autor o svojom kuse 773
Gá – gá – gá! 774
Jej prvý ples I. 776
Jej prvý ples II. 777
Hľadám človeka 779
Rozpomienky starého autora 780

Publicistika
Národný dom v Liptovskom Sv. Mikuláši 785
Volebná! 787
Či sme to dobre hlasovali? 789
„Páni“ 791
Komunizmus 793
Liptovský Sv. Mikuláš – župným hlavným mestom 795
Slová a – skutky 797
Bytová mizéria 798
Z činnosti „našich“ slovenských poslancov 799

Jeden rok úradníkom v sovietskej Moskve 800
Štát 802
Mozole a či – rozum? 803
Oslávme dôstojne 28. október 804
Pod jednou zástavou 805
Čo nás v novom roku očakáva? 807
Murín ostal murínom 808
Apoštol 810
Nášho poslanca Svetlíka vešiak ubil 812
Maďar 813
Samospráva či centralizmus? 815
Kam sme to zašli? 817
Nemému dieťaťu 818
Viedeň 819
Nezamestnanosť robotníctva 821
„Nech žije sovietske Rusko!“ 822
Mládeži 823
„Éljen a háború!“ – „Nech žije vojna!“ 824
Židovskej mládeži! 825
Beda takému národu! 827
Voľby 829
Pekný príklad 830
Wilson 831
Dejiny mikulášskej slovenskej mládeže 832
Kjöbenhavn – Ženeva 838
O Dánsku 841

Fejtóny
Moje Vianoce na fronte v roku 1915 859
Šťastlivý Nový rok! 861
Vzkriesenie 863
Kniha 864
Dojmy z Prešova 866
Po Novom roku 868
Postojná či Demänovská jaskyňa? 869
Venované pánom z cechy poľovníckej 871
Vianoce 873
Filmová cenzúra 874

Spomienky a pozdravy
Ján Palárik (1822 – 1870) 879
Moje stretnutia s Hviezdoslavom 883
Rozpomienky na Janka Jesenského 887

Niekoľko chvíľ s Tajovským 890
Rozpomienky na Janka Jesenského a Jožka Tajovského 895
Rozpomienky na Jožka Kellu 898
Pani Oľga a pani Hana 899
Zdravica k sedemdesiatke Janka Borodáča 902

O diele, živote a jednom predstavení
J. E. Bor: Rozhovor s I. Stodolom 909
Krátky životopis (s prílohou) 912
O mojom väznení (Príloha) 913
Mikuláš Huba: niekoľko poznámok k uvedeniu *Bačovej ženy* 815

Editorské poznámky a doslov, chronológia dram. diela I. Stodolu, štúdia editora
Ján Sládeček: Editorské poznámky 923
Dodatky k I. a II. zväzku 928
Ján Sládeček: Chronológia Stodolovej dramatickej tvorby 933
Július Pašteka: Editorov doslov 936
Július Pašteka: Niekoľko pohľadov na neznámeho Stodolu 940

Súpisy
Súpis inscenácií hier Ivana Stodolu na slovenských profesionálnych javiskách a umeleckých školách 958
Súpis adaptácií hier Ivana Stodolu na slovenských profesionálnych javiskách 1033
Výberová bibliografia článkov, štúdií, rozhovorov a spomienok o autorovi a hrách uverejnených v inscenačných bulletinoch Stodolových hier inscenovaných na slovenských a českých profesionálnych javiskách 1035
Zoznam umeleckých mien, pseudonymov a rodných mien tvorcov a účinkujúcich 1040

Stodolove hry v zahraničí
Súpis inscenácií hier Ivana Stodolu na českých profesionálnych javiskách 1042
Súpis inscenácií hier Ivana Stodolu v zahraničí a bibliografia recenzií i článkov 1047
Stodolove hry v zahraničnom rozhlase 1052

Ivan Stodola a jeho dielo v rozhlase
Rozhovory I. Stodolu 1053
Hry I. Stodolu vo zvukovej podobe 1053
Odvysielané relácie z textov a hier Ivana Stodolu 1054
Relácie o Ivanovi Stodolovi 1055

Ivan Stodola a jeho dielo v televízii
Ivan Stodola v dokumentoch STV 1056
Televízne inscenácie Stodolových hier 1056

13. výstup
JOŽKO, STRÁŽNICI, POKORNÁ

JOŽKO *(sadne si na posteľ zamyslený).*
(Na ulici vyhráva verklík.)
POKORNÁ *(Vstúpi elegantne oblečená, vidieť síce, že sú šaty nie celkom nové, ale sú moderné. Je trochu groteskná proti predošlej chudobe.)*: Jožko, brat môj, čo ti mám povedať?
JOŽKO: Marta, ty si to? Celý som ukonaný.
POKORNÁ: Sadni si, uznávam, ako by nie, keď trpíš za nás.
JOŽKO *(ustato)*: Nie za vás.
POKORNÁ *(vrúcne)*: Nebuď skromný, vždy si bol skromný. Ja to viem, nik ti to nemôže povedať, len vlastná sestra. Ty si hrdina a najšľachetnejší človek na svete.
JOŽKO: Mýliš sa, nie som.
POKORNÁ: Ty si sa obetoval, aby nám bolo lepšie.
JOŽKO: Neobetoval som sa.
POKORNÁ: A nám je už teraz lepšie.
JOŽKO: Lepšie? *(Obzrie ju, prísne.)* Sestra, odkiaľ máš tieto šaty? Veď som ťa ja nechal bez haliera.
POKORNÁ: Odkiaľ? Že odkiaľ? Je to celkom prirodzené. Humanitas mi posiela stravu, spolok Benevolencia šaty.
JOŽKO *(zmraští sa)*: Ako?
POKORNÁ: Azda pochopíš, že mi to patrí?
JOŽKO: Ako ti to môže patriť?
POKORNÁ: Je len sociálnou povinnosťou postarať sa o príbuzných zlodeja.
JOŽKO *(trochu divo)*: Ach, tak!
POKORNÁ *(prekvapená)*: Prečo pozeráš tak čudne na mňa?
JOŽKO *(stupňuje)*: Vieš, čím si zaplatila tie šaty?
POKORNÁ: Ja ničím.
JOŽKO *(vystupňuje)*: Mojou cťou!
POKORNÁ *(utišuje ho)*: Ale, Jožko, nepoznávam ťa. Čo si to myslíš? Celý svet píše o tebe, ospravedlňuje tvoj skutok biedou a pokladá ho za oprávnený. Vieš, čo napísal časopis Naša spravodlivosť? Že to, čo si urobil, je nie krádež, ale sociálna svojpomoc, a žiada, aby na lavicu obžalovaných posadili celú ľudskú spoločnosť, a nie teba! A nežičíš im to? Tým deťom.
JOŽKO *(pri spomienke na deti ožije)*: Čo robia deti?
POKORNÁ: Jedno mi umiestili pri mori, druhé v Tatrách.
JOŽKO *(Z bolestnej tváre stane sa pomaly uspokojená; poprechodí sa po izbe, dáva pomaly otázky.)*: Pri mori... v Tatrách... Už písali odtiaľ?
POKORNÁ: Z Tatier som dostala už tri karty, od mora dve.
JOŽKO *(už usmiaty)*: Chvália si, dobre sa im vodí?
POKORNÁ *(natešená)*: Obidve stučneli hneď v prvý týždeň po kile.
JOŽKO *(dojatý, skoro do plaču)*: Po kile?... Boli vyhladnuté. *(Ťažko mu od precítenia hovoriť.)* Nenajedli sa, chúďatá.

SLIVKA: Nehnevaj ma. Nepamätáš sa na banket?
SLIVKOVÁ: Nuž čo?
SLIVKA: Pri pani okresnej náčelníčke som sedel, smiala sa celý večer.
SLIVKOVÁ *(posmešne)*: A o čomže si jej rozprával?
SLIVKA: O svojej vandrovke po Nemecku, a ako som si v hostinci pstruha objednal.
SLIVKOVÁ: A zabávala sa?
SLIVKA *(rozmýšľa)*: Akože bol ten pstruh pripravený? Nepamätáš sa?
SLIVKOVÁ: Chvalabohu, už sme zasa pri jedení.
SLIVKA: Ej, keď som zabudol.
SLIVKOVÁ *(vážne)*: Baltazár, ja ti vravím, keď dnes každý z našich známych mohol sa stať niečím, ja nestrpím, aby sme my ostali pri pohrebnom ústave a rakvách. Rozumieš? I my musíme urobiť kariéru.
SLIVKA: Bodaj ťa, že mi to na um nezíde! *(Klopanie.)* Kto je to? Namojveru, príbuzný v čiernom. No, teraz pozri, či som ja nie súci. Najdrahšiu rakvu predám.

3. výstup
Predošlí a SEKERA

SLIVKOVÁ: Voľno.
SEKERA *(Mocný chlapisko, drsných čŕt, vidieť, že bol nedávno mäsiarom a údenárom. Oblečený je celý v čiernom, šaty sú mu však trochu tesné, na hlave má cylinder, na rukách čierne rukavice. Vstúpi odmerane a s veľkým smútkom na tvári. Hovorí hlbokým, smútočným hlasom.)*: Predávate rakvy?
SLIVKA *(Úplne zmení svoj vzhľad, vzdychne hlboko a so zlomeným zrakom a dlhými krokmi pristúpi nemo k prichodiacemu ku dverám. Tam mu oboma rukami dlho potriasa ruku.)*: Prijmite moju hlbokú sústrasť, čože to z nás bude? Namojveru, za dva roky vymrieme, ak to takto pôjde. *(Ukáže vážne na svoju ženu.)* Moja manželka.
SEKERA *(nemo mykne hlavou)*: Predávate rakvy?
SLIVKA: Veru áno, veru áno. A na akú mieru si žiadate? Ráčili ste láskave odmerať *(s citom)* nebožtíka?
SEKERA: Nie.
SLIVKA: Tak asi? Niekoľko centimetrov nerozhoduje. Alebo mám ísť sám mieru odobrať?
SEKERA: Nie.
SLIVKA *(úslužne)*: Áno.
SEKERA: Mieru vezmite zo mňa.
SLIVKA *(vytiahne rýchle centimeter)*: Ach, tak, dáme meter osemdesiat dlhú a osemdesiatpäť širokú, mama, poznač sto osemdesiat päť a osemdesiat. Azda pán tatuško?
SEKERA: Nie.
SLIVKA: No, chvalabohu, nie príbuzný.
SEKERA: Príbuzný.
SLIVKA: Ale, ale, azda len nie?
SEKERA: Ba áno. *(Tragicky.)* Ja.
SLIVKA: Hja, hja, teda predsa príbuzný?

TAJOMNÍK: Vážení prítomní. Otváram našu tajnú poradu a zisťujem, že z dvanásťčlenného výkonného výboru dostavili sa štyria členovia a neospravedlnil sa nikto. S radosťou zisťujem ďalej, že náš pán Slivka, ako nový člen, sa hneď na prvej schôdzke výboru zúčastnil, a i to je príčinou, že sme našou tajnou schôdzkou dnes jeho dom poctili.

PYSKULIAK: Pán tajomník, opakujem ešte raz, najvernejším prívržencom našej strany je pán Slivka. Či tam alebo tam treba niečo, s ním vždy môžeme rátať.

VŠETCI: Tak je, tak je, Slivka je znamenitý chlap!

SLIVKA: Ale, páni, veď už len urobím, čo môžem.

TAJOMNÍK: Pristúpime k veci. Predovšetkým prinášam úprimný pozdrav nášho ústredia. *(Všetci úslužne vstanú a poklonia sa.*) Viete, prečo som vás zvolal? Rokovať budeme na dnešnej tajnej schôdzke o veľmi chúlostivej otázke, a to o určení kandidáta *(ticho)* do tretieho skrutínia pre nastávajúce voľby do senátu. Naša Strana všeobecného blahobytu, ako viete, rastie zo dňa na deň.

VŠETCI: Výborne, výborne!

TAJOMNÍK: Len ticho, páni, lebo i steny majú uši. Od týchto volieb očakávame, že sa pre našu stranu uprázdni väčšina ministerských kresiel. Nateraz, ako viete, máme len jedno kreslo. S prevzatím toľkej moci, je to eklatantné, rastie i zodpovednosť. A tu si dovolím oznámiť, ako najväčšiu tajnosť strany, toto: my musíme voliť politikov prvotriednych. Tak si to žiada naša pani ministrová. *(Poklonia sa.)* V minulosti stali sa ohromné chyby. Predstavte si, ako škodilo strane, keď sa istý pán senátor, ráčte odpustiť, že vám to tak otvorene poviem, pri večeri cudzozemského diplomata nevedel správať. Zuby si vystykoval vidličkou.

VŠETCI: Úžasné!

PYSKULIAK: To je ozaj škandál!

TAJOMNÍK: Pani ministrová bola zúfalá. A ešte potom, keď si vypil, čo robil. Nechcem ani pokračovať. Teda, páni, naša strana už zostavila svoju kandidátku do senátu. Keďže si však ústredie žiada, aby sa senátorom stal i niekto z vášho kraja, prepúšťa právo kandidovania do tretieho skrutínia vám. Páni! Uvažujte dobre a vyberte z celého volebného okresu toho najsúcejšieho muža v každom ohľade. Patričný musí mať všeobecnú vzdelanosť, musí vedieť hovoriť o všetkom, nech je gentlemanom a spoločenského správania ako anglický lord. Pani ministrová si to žiada a vyslovila to takto *(napodobňuje ju)*: „Očakávam, že mi prinesiete za kandidáta človeka exkluzívneho. Hľaďte však, aby nielen pán kandidát, ale i celá jeho rodina bola v každom ohľade comme il faut*. Či sú takí, o tom sa pred rozhodnutím i sama presvedčím.“ Takto mi to osobne povedala. *(Pokloní sa.)* Zrejmé, že vôbec nechcem vplývať na vás, vážení páni. Je to eklatantná vec, kandidujte, koho chcete, ale je zrejmé, že vôľa pani ministrovej je nám smerodajná. Tajný odkaz strany som vám odovzdal a prosím, aby ste k veci prehovorili. O slovo žiada kto? Pán výborník Motúz.

---

* *fr.* Ako sa patrí.

6. výstup
Predošlí, SLANINOVÁ, MILKA, SLANINA

SLANINOVÁ: Tu vám nesiem peniaze, ach, chybuje ešte dvadsať korún. *(Volá.)* Milina!
MILKA *(vojde)*: Čo je, mama?
SLANINOVÁ: Nemáš pri sebe dvadsať korún?
MILKA: Ba áno. *(Dá jej.)*
SLANINOVÁ *(Petrovi)*: Tak, tu je celá suma.
PETER *(odtisne peniaze)*: Prosím, dajte to na nejaký dobročinný cieľ, na siroty, na vyššiu dievčenskú školu, alebo kde chcete. Porúčam sa! *(Prudko von.)*
SLANINOVÁ *(udivená)*: Ľaľa, aký to človek. Prečo nechcel peniaze?
UJKO *(pokrčí ramenami)*: Iste má príčinu.
SLANINOVÁ: No, čo tam po tom.
SLANINA *(nahnevaný vstúpi)*: Mne sa celý tento cirkus prieči.
SLANINOVÁ: Aké to máš reči?
SLANINA: Nedalo by sa to urobiť jednoducho, proste?
SLANINOVÁ: Staraj sa do svojich vecí.
SLANINA: Vystríham vás, aby náš dom nebol namiesto slávy obrátený na posmech.
SLANINOVÁ: Ty, ty človek bez srdca *(aby Milka nepočula)*, nevidíš, že je to šťastie dieťaťa?
SLANINA *(hodí rukou)*: Máš dnes mnoho prázdnych rečí. *(Von.)*
SLANINOVÁ: Ujko, koláče v kuchyni nepohoreli? Pozriem. *(Von.)*
MILKA *(bola zamyslená pri obloku)*: Ujko, je to urážka, keď sa dievčaťu povie, že je bezcitná?
UJKO: Závisí od toho, ako sa to povedalo, či to bol povrchný človek, alebo inteligent.
MILKA: Nie... *(Zmätená.)* Vlastne neviem... nepoznám... je to urážka?
UJKO *(škrabe sa za uchom)*: Dievčička, ak to bol mládenec, nie je vylúčené, že si ho okúzlila a že sa do teba zamiloval.
MILKA *(posmešne)*: Zamiloval? Hahaha. On do mňa? To by bolo krásne!

7. výstup
Predošlí, SLANINOVÁ, JEAN

SLANINOVÁ *(milo)*: Ale, prosím, ešteže odpustiť, práve je tu Milinka.
JEAN *(veselý, rezký, živý)*: Ach, spanilá slečna, tisíc ráz prosím o odpustenie, bol som náramne unavený od cesty a od dojmov, teraz som sa dobre vyspal, som zas čerstvý, nehneváte sa?
MILKA *(zdvorilo)*: Niet ozaj príčiny.
JEAN: Je to šarmantné od vás.
SLANINOVÁ *(ujkovi)*: Čo to povedal, ako sa to hovorí?
UJKO: Že šarmantné, je to výraz, ktorý možno ministrovi povedať. Ach, deti, pozrite na dvor, ten húf sveta, školské deti. Pán Jean, pozrite si to.
JEAN: Mon Dieu, mon Dieu.
SLANINOVÁ: I to sa naučím.
UJKO: Výborne sa to dá použiť hocikde.